

Sbohem! Já jsem malíř smutnej!

Název emise: **Umělecká díla na známkách - Toyen**

Den vydání: 8. listopadu 2023

Hodnota: 44 Kč; kat. č. 1238

Rozměr známkového obrazu: 40 x 50 mm

Grafická úprava známky a FDC: Otakar Karlas

Druh tisku: OF; Tisk: Hradištko, sro.

Tisková forma: 6x PL 4

Náklad: 48.000 (= 12.000 PL)

FDC: digitální tisk; 2.300; Tisk: Hradištko, sro.

Tak se prý jednou rozloučila Marie Čermínová s výtvarným teoretikem Karlem Teigem. To už se ale nechtěla jmenovat Marie a jen pro svého kamaráda Jaroslava Seiferta zůstala Mankou. Poznal ji kdysi dávno na Žižkově, kam dcera poštovního pomocníka Václava Čermína odešla z touhy po samostatnosti. Bylo jí šestnáct a raději dřela v továrně na mýdlo, ruce popraskané a popálené od žrávin, oblečená v hrubých dělnických hadrech... Proč tohle všechno raději, než žít doma s rodinou, nikdy nevyšvětila. A i když se na něj prý na ulici usmála, nesmělý Seifert se jí neodvážil oslovit, a jak vzpomíná v knize *Všecky krásy světa*, poprvé s ní mluvil až po několika letech, kdy už byla dobře oblečenou múzou skupiny mladých umělců sdružených v Devětsilu. Milovali ji snad všichni, Seifert, Nezval, Teige a řada dalších, ale jen platonicky, žila totiž s Jindřichem Štyrským, a i o vztahu mezi nimi dávala najevo, že je především duchovní. Z dochovaných fotografií bohužel nejde vycítit přitažlivost a kouzlo její osobnosti, muselo být však veliké a překračovat hranice, když mu za jejího pařížského pobytu podlehl i slavný surrealist, básník Paul Éluard, který jí pak posílal vášnivé dopisy poskvrněné vlastním spermatem.

Původ pseudonymu Toyen je nejasný a k jeho vzniku se hlásí více autorů. Například Seifert vzpomíná, že jej bezmyšlenkovitě napsal na ubrousek a Marie jej hned přijala. K autorství se ale hlásili i Nezval a Teige. A jednou

Štyrský, Nezval a Toyen na terase pražské kavárny Mánes.

z verzí je i anagram věty *To je on*, Toyen se totiž po většinu života prezentovala v mužském rodu. V úvahu připadá i francouzský výraz *citoyen* - občan. Ať to bylo jakkoli, jeho nositelka prokázala velkou osobní statečnost, když po celou dobu protektorátu skrývala

v miniaturní garsonce židovského přítele Jindřicha Heislera, surrealistického umělce, s nímž pak v roce 1947 odešla do Paříže - tentokrát už natrvalo. Vzala s sebou všechny své obrazy a také díla Jindřicha Štyrského, který za války zemřel. K jejímu odchodu jistě přispěla znetatelná změna poměrů, kdy surrealismus a poetismus u některých bývalých přátel nahradily prokomunistické agitky. Například o Nezvalovi napsala: „Naše roztržka stále trvá. Teď je vedoucím filmové sekce a píše hloupé oficiální básně.“

Seifert o jejím odchodu do exilu napsal: „Zmizela v Paříži jako ve sněhové chumelenici. Stala se z ní Francouzka.“ Byla to pravda, a současně nebyla. Toyen dvě desetiletí bydlela v levném hotýlku na ostrově Svätého Ludvíka v centru Paříže a usilovně malovala a ilustrovala knihy. Přátelství navázaná s francouzskými umělci před válkou přetrvávala a přibývala k nim nová. André Breton v roce 1953, kdy v Československu vrcholil komunistický teror, napsal: „Co z Prahy, již opěvoval Apollinaire, z onoho vrnění idejí a nadějí, které zde bylo intenzivnější než kdekoli jinde, zůstalo? Zůstala Toyen!“ Měli k sobě nepochybně blízko, po jeho smrti v roce 1967 se Toyen přestěhovala do jeho ateliéru, kde dál tvořila, a to i s odkazem na Prahu, a v roce 1980 ve svých 78 letech zemřela.

Malířka, již totalitní režim vytěsnil z okruhu našich tvůrců, patří dnes k nejuznávanějším surrealismům. Její obrazy jsou prodávány za miliony eur a dolarů a zastoupeny v předních světových galeriích. Že jí byla věnována známka, je tedy opravdu namístě! FB

Toyen, Fata morgana, 1926, © ADAGP, Paříž, 2023

